

Źródła finansowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce i Unii Europejskiej

Wstęp

Wszystkie podmioty gospodarcze, w tym małe i średnie przedsiębiorstwa, bez względu na rodzaj prowadzonej działalności muszą rozwiązywać problemy swojego finansowania. Na możliwość pozyskania kapitału wpływają przede wszystkim: forma organizacyjno-prawna, sytuacja finansowa, stan gospodarki, w której funkcjonują oraz przewidywane trendy i kondycja rynku finansowego.

Małe i średnie firmy w ostatnich latach znacznie podniosły swoją wydajność, potrafiły też przystosować się do nowych warunków dzięki umiejętnościom szybkiego reagowania na potrzeby rynku. Kondycja tego sektora powszechnie uważana jest za odzwierciedlenie poziomu przedsiębiorczości całego społeczeństwa oraz przejawu zdrowej konkurencji.

Celem artykułu jest wskazanie źródeł finansowania działalności prowadzonej przez małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce, jak i w krajach Unii Europejskiej. Zwrócono uwagę na dostępność wybranych form finansowania oraz wskazano najważniejsze problemy w pozyskiwaniu odpowiedniego kapitału. W artykule wykorzystano raporty o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, PENTOR'a oraz dane PARP.

1. Sposoby finansowania małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce

Przedsiębiorstwa małe i średnie uważane są powszechnie za element napędzający gospodarkę. Mimo to, zazwyczaj mają one trudności w pozyskiwaniu kapitału, który wspomagałby ich rozwój. Problemy te dotyczą zarówno polskich, jak i europejskich przedsiębiorstw.

Z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorstwa, duże znaczenie przy wyborze źródła finansowania ma to, kto jest właścicielem kapitału, co

* Dr inż., Zakład Ekonomii i Polityki Gospodarczej, Wydział Rolniczo-Ekonomiczny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, d.zuzek@ur.krakow.pl, 31-120 Kraków, al. Mickiewicza 21

pozwała sklasyfikować go jako własny lub obcy. Kapitał własny może pochodzić ze źródeł wewnętrznych i zewnętrznych, natomiast obcy ma zawsze charakter zewnętrzny. Powszechnie uważa się, że podstawą finansowania funkcjonowania firmy powinien być kapitał własny, gdyż nie jest określony termin, w jakim można z niego korzystać. Przedsiębiorstwo ma także dużą swobodę co do przeznaczenia tych środków, mają one również charakter bezterminowy, są obarczone mniejszym ryzykiem z punktu widzenia przedsiębiorstwa. Niestety korzystanie ze środków własnych, zwłaszcza zewnętrznych, wiąże się często ze znacznymi kosztami, które mogą być większe niż w przypadku kapitału obcego (tablica 1) [Skowronek-Mielczarek, 2007, s. 20].

Tablica 1. Wady i zalety finansowania kapitałami własnymi oraz obcymi

Typ finansowania		Zalety	Wady
Kapitał własny	Własne oszczędności	<ol style="list-style-type: none"> 1) wszystkie zyski dla właściciela 2) brak zależności od wierzycieli 3) ryzyko straty zwiększa motywacja 4) zaufanie potencjalnych pożyczkodawców 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ryzyko utraty wszystkiego 2) przymus osobistego zaangażowania i poświęcenia 3) utrata wpływów z posiadanych oszczędności
	Fundusze przyjaciół i znajomych	<ol style="list-style-type: none"> 1) łatwo osiągalne, szybkie źródło gotówki 2) mniej nacisków i ograniczeń 3) proste procedury (nieformalne) 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ryzyko zrujnowania kontaktów osobistych 2) ryzyko włączenia się niechcianych osób do prowadzenia firmy
	Wprowadzenie wspólnika	<ol style="list-style-type: none"> 1) większy kapitał 2) rozłożenie ryzyka finansowego 3) zwiększenie zdolności do zaciągania pożyczek 	<ol style="list-style-type: none"> 1) rezygnacja z części zysku 2) rezygnacja z pakietu kontrolnego własnej firmy – podział władzy

	Przekształcenie w spółkę (lub połączenie z inną firmą)	<ol style="list-style-type: none"> 1) podział ryzyka 2) oszczędności podatkowe 	<ol style="list-style-type: none"> 1) rezygnacja z części zysku 2) konieczność rezygnacji z części własności firmy
	Kapitał spekulacyjny	<ol style="list-style-type: none"> 1) dostęp do dużych pieniędzy 2) skalkulowane ryzyko 3) utrzymanie kontroli nad firmą 	<ol style="list-style-type: none"> 1) nie dotyczy większości małych firm 2) konieczność rezygnacji z części własności firmy
	Wykorzystanie źródeł finansowania stworzonych specjalnie dla małych firm	Pomoc małym firmom na preferencyjnych warunkach	Preferowanie rozszerzenia i zwiększenia skali działania, a nie otwierania nowych firm
Kapitał obcy	Pożyczki (wszystkie formy)	<ol style="list-style-type: none"> 1) stosunkowo łatwo i szybko dostępne 2) własność i kontrola nad firmą 3) spłata w okresie uzgodnionym 4) oszczędności podatkowe 5) relatywne potanie pożyczki (realnie mniejsze spłaty) w przypadku inflacji 	<ol style="list-style-type: none"> 1) wysokie koszty 2) ryzyko konieczności przeznaczenia zysków na spłatę odsetek 3) łatwość niewłaściwego wykorzystania pożyczki i nadużyć 4) konieczność udzielenia informacji poufnych (w tym finansowych) o firmie 5) możliwości wymuszania przez pożyczkodawców pewnych ograniczeń i restrykcji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Koryński i inni, 1992, s. 320].

Korzystanie z kapitału obcego może być tańsze ze względu na występowanie tzw. osłony podatkowej. W przypadku dawców kapitału własnego wypłaty są realizowane z zysku po jego opodatkowaniu, w odniesieniu do kapitału obcego, koszty jego uzyskania obniżają podstawę opodatkowania. Oczywiście korzyści w tym przypadku zależą od ogólnych uwarunkowań rynkowych oraz rodzaju kapitału.

Bardzo często, np. w przypadku leasingu, wartość osłony podatkowej może być wyższa niż w przypadku kredytu bankowego. Jej występowanie nie ma znaczenia w sytuacji, w której firma wykazuje straty, gdyż dodatkowe koszty w tym przypadku nie mają pozytywnego wpływu na jego wynik. W związku z tym, każde przedsiębiorstwo powinno kierować się wynikami indywidualnie przeprowadzonej analizy przy podejmowaniu decyzji co do sposobu finansowania prowadzonej przez siebie działalności i dążyć do określenia optymalnej struktury kapitału, gdyż zbyt duże zadłużenie może prowadzić do podniesienia ryzyka finansowego przy nadmiernym obciążeniu odsetkami.

Istotne jest również to, że podczas dokonywania oceny biorcy kapitału, który jest nadmiernie zadłużony, jego wierzyciele mogą żądać wyższych odsetek, które mogą zrekompensować to podwyższone ryzyko [Wyszkowska, 2006, s. 561].

Kapitał obcy stanowi bardzo ważne źródło finansowania rozwoju przedsiębiorstwa. Jego ograniczenie, szczególnie w początkowych etapach rozwoju firmy, wynikać może ze zbyt dużego ryzyka na jakie narażony jest przedsiębiorca. W miarę prowadzenia działalności ma on coraz większe możliwości wyboru źródeł kapitału, zwłaszcza pozyskiwanych z zewnątrz (tablica 2).

Tablica 2. Dostępność wybranych źródeł finansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw

Forma dostępności kapitału	Przedsiębiorstwo	
	Małe	Średnie
Samofinansowanie	+++	+++
Wkłady wspólników	+++	+++
Fundusze venture capital	++	++
Kredyty bankowe	++	+++
Poręczenia kredytowe	++	+++
Leasing	+++	+++
Franchising	-	+++
Fundusze pomocowe	++	++
Kredyt handlowy	+++	+++
Factoring	++	+++
Pożyczki z sektora pozabankowego	++	+++
Pożyczki od rodziny i znajomych	+++	+++

- źródła niedostępne, + źródła trudno dostępne, ++ źródła średnio dostępne, +++ źródła łatwo dostępne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [Stawasz, 2006, s. 26].

Możliwości pozyskania kapitału zależą między innymi od wielkości przedsiębiorstwa oraz fazy jego rozwoju. Większość mikroprzedsiębiorstw ze względu na formę organizacyjno-prawną charakteryzuje się dużą swobodą w podejmowaniu decyzji dotyczących kształtowania struktury kapitału, zwłaszcza w przypadku przedsiębiorstwa jednoosobowego, jednak są to podmioty, którym najtrudniej jest skorzystać z wielu źródeł finansowania. Nieco większe możliwości pozyskiwania środków mają małe i średnie przedsiębiorstwa. Niejednokrotnie podmioty te są jednak zbyt małe, aby móc zdobyć kapitał na korzystnych warunkach. Muszą one osiągnąć pewną minimalną wielkość, która zwiększyłaby ich zdolności akumulacyjne, podniosła wiarygodność i dałaby im możliwość zasilenia na rynku finansowym [Janas i inni, 2007, s. 313].

Zauważyć można następujące tendencje [Michalczuk i inni, 2008, s. 27]:

- 1) kapitały własne stanowią podstawowe źródło finansowania od momentu powstania małej firmy do jej wczesnego wzrostu, w kolejnych etapach źródłem tym są zatrzymane zyski,
- 2) fundusze o charakterze publicznym mogą finansować małe przedsiębiorstwo niezależnie od etapu jego rozwoju,
- 3) regionalne agencje rozwoju wspomagają firmy tylko w etapie powstania i wczesnego wzrostu,
- 4) nieformalni inwestorzy najczęściej finansują firmę w fazach rozruchu, wczesnego wzrostu i jej ekspansji,
- 5) fundusze „venture capital” mogą być stosowane od momentu rozruchu firmy do stadium dojrzałości przedsiębiorstwa,
- 6) finansowanie poprzez publiczny rynek kapitałowy i inwestorów instytucjonalnych staje się źródłem finansowania dla małej przedsiębiorczości dopiero w momencie fazy ekspansji, w której firma ma prawdopodobieństwo przekształcenia się w średnie, dojrzałe przedsiębiorstwo.

Możliwości w zakresie finansowania działalności przedsiębiorstw sektora MSP, w tym podejmowanych przez te podmioty przedsięwzięć inwestycyjnych pozostają niewątpliwie jednym z kluczowych wyznaczników nie tylko ich zdolności do przetwarzania na coraz bardziej wymagającym rynku, ale również rozwoju w perspektywie długoterminowej [Zuzek, 2011, s. 192].

2. Problemy z pozyskiwaniem kapitału przez małe i średnie przedsiębiorstwa w świetle badań

Struktura kapitału przedsiębiorstw z sektora MSP kształtowana jest przez ich praktyczny dostęp do różnorodnych źródeł pozyskiwania kapitału. Analiza strategii finansowania tych przedsiębiorstw w Polsce wskazuje na wyraźne preferowanie funduszy własnych, kredytu kupieckiego i kredytu bankowego jako głównych źródeł finansowania.

W Polsce na koniec 2010 roku działało 70 funduszy pożyczkowych, które dysponowały kapitałem w wysokości 1.614,9 mln zł, co w porównaniu z 2009 rokiem (960,8 mln zł) oznacza wzrost o prawie 70%. Od chwili rozpoczęcia działalności fundusze udzieliły łącznie 65,4 tys. pożyczek, których łączna wartość wyniosła 2,5 mld zł. W 2010 roku udzielonych zostało 7,6 tys. pożyczek, w tym najwięcej pożyczek udzielonych zostało na cele inwestycyjne (52%). Na cele obrotowe przeznaczono 29% pożyczek, natomiast na cele obrotowo inwestycyjne – 19% [www.par.gov.pl, dostęp dnia 1.02.2013]. Według danych na jeden fundusz średnio przypadało w 2010 roku 23,4 mln zł (w 2009 r. – 13,7 mln zł) [www.pi.gov.pl, dostęp dnia 27.01.2013].

W 2010 roku do mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 osób) trafiło 93% wszystkich udzielonych pożyczek, do małych firm – 6%, natomiast do średnich przedsiębiorstw – 1%. W przypadku funduszy pożyczkowych dość liczną grupę odbiorców stanowią przedsiębiorstwa rozpoczynające działalność gospodarczą. W 2010 roku wśród pożyczek udzielonych w systemie Funduszy Pożyczkowych, aż 31% stanowiły właśnie takie firmy, a 69% przedsiębiorstwa, które kontynuowały swoją działalność.

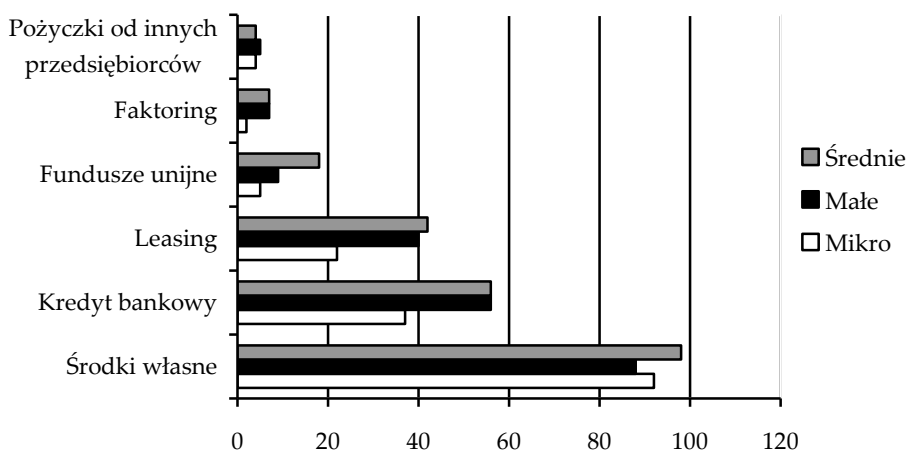
Najczęściej w 2010 roku korzystały z pożyczek firmy prowadzące działalność usługową (38%) oraz handlową (36%). Jedyne 14% stanowiły firmy produkcyjne, 4% firmy z sektora budowlanego i 4% firmy transportowe. Biorąc pod uwagę wysokość udzielanych pożyczek, 12,9% ogółu stanowiły pożyczki w kwocie do 10 tys. zł, 40,7% to pożyczki od 10 do 50 tys. zł i tyle samo pożyczki w kwocie od 50 do 120 tys. zł. Pożyczki pomiędzy 120 a 300 tys. zł. stanowiły 4,1%, a jedynie 1,6% przypadało na pożyczki powyżej 300 tys. zł [www.pi.gov.pl, dostęp dnia 27.01.2013].

Dodatkowo jednym ze źródeł finansowania działalności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce są środki pozyskiwane w ramach programów na rzecz rozwoju przedsiębiorczości uruchomionych przez

Unię Europejską. Jednak niewiele firm z omawianego sektora z nich korzysta. Z przeprowadzonych badań wynika, że aż 71% małych i średnich firm nigdy nie starało się o pozyskanie dodatkowych środków z funduszy unijnych czy międzynarodowych instytucji finansowych. 27% przedsiębiorców odpowiedziało, że starało się o pieniądze z Unii Europejskiej, a tylko 3% wspomniało o międzynarodowych instytucjach finansowych.

Do końca 2013 roku polskie firmy wciąż mogą aktywnie korzystać ze środków unijnych, przede wszystkim z dwóch programów: Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki oraz Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Pierwszy z nich, w którym do dyspozycji jest 11,5 miliarda euro, jest finansowany w 85% ze środków Unii Europejskiej, a w 15% ze środków krajowych. O środki z niego mogą starać się nie tylko przedsiębiorcy, ale również m.in. jednostki samorządowe czy instytucje pozarządowe. Drugi program jest skierowany przede wszystkim do przedsiębiorców, dla których zarezerwowano prawie połowę z kwoty 9,7 miliarda euro. Oba programy mają przyczynić się do rozwoju gospodarczego, spadku bezrobocia i unowocześnienia firm tak, by w konsekwencji stały się bardziej konkurencyjne na rynkach polskim i europejskim.

Rysunek 1. Obecne źródła finansowania w zależności od wielkości firmy [%]

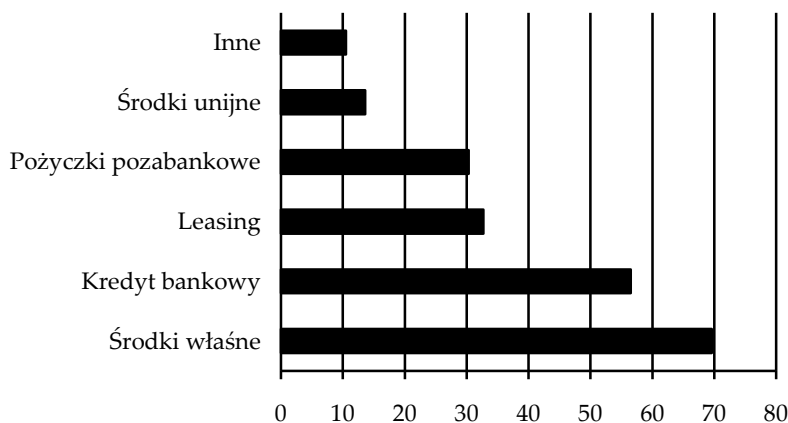
Źródło: [www.epmpf.ue, dostęp dnia 25.01.2013].

Odpowiednie środki finansowe stanowią warunek konieczny do opracowania i wdrożenia przez małe i średnie przedsiębiorstwa wszel-

kich działań dotyczących ich funkcjonowania, w tym także działań związanych z ekologią. Niestety przedsiębiorstwa należące do omawianego sektora w przypadku finansowania inwestycji najczęściej korzystają ze środków własnych.

Małe i średnie podmioty gospodarcze raczej nie korzystają z emisji obligacji. Jest to sposób finansowania, z którego mogą korzystać spółki kapitałowe, czyli spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna, te formy są jednak mniej popularne w sektorze MSP.

Rysunek 2. Źródła finansowania małych i średnich przedsiębiorstw [%]

Źródło: [www.epmpf.ue, dostęp dnia 25.01.2013].

Im większe przedsiębiorstwo, tym zaangażowanie środków własnych na finansowanie inwestycji jest większe (małe firmy – 61,7%, średnie – 66,3%, a duże – 70,1%), o czym decyduje ich potencjał ekonomiczny. Ze środków budżetowych w największym stopniu korzystają średnie firmy (3,5%), następnie duże (2,9%) i małe (2,8%), co świadczy o tym, że pomoc publiczna na rozwój przedsiębiorstw w niewystarczającym stopniu uwzględnia specyfikę małych firm, do których w większym stopniu powinna być kierowana. Z tego też powodu małe przedsiębiorstwa są liderem w wykorzystaniu na inwestycje kredytów i pożyczek (odpowiednio 19%, 18,2%, 10,0%) oraz środków z zagranicy (12,7%, 6,0%, 8,9%). Należy przy tym podkreślić, że struktura źródeł finansowania MSP ulega stopniowym przeobrażeniom. W okresie 2006-2009 w finansowaniu inwestycji przez MSP rosło znaczenie środków własnych (wzrost udziału tego źródła finansowania z 63,4% do 64,8%), środków budżetowych (z 1,9% do 3,3%) oraz środków z zagranicy

(z 7,5% do 8,2%) i innych źródeł (z 2,8% do 3,8%), mało natomiast znaczenie kredytów i pożyczek krajowych (z 21,8% do 18,5%) [Raport o stanie..., 2011, s. 30].

MSP najczęściej, bo połowę środków, przeznaczanych na inwestycje lokują w budynki i budowle (51,6%), przy czym udział tej kategorii wydatków rośnie na przestrzeni lat 2006-2009 (z 34,7% w 2006 r.). Z kolei około 1/3 środków inwestycyjnych przeznaczana jest na maszyny i urządzenia (30,9%) z tendencją spadkową (spadek z 44,4% w 2006 r.). W przypadku pozostałych grup środków trwałych trudno jest wskazać wyraźne trendy. Im mniejsze przedsiębiorstwa, tym większy udział nakładów na budynki i budowle (mikro 52,6%, małe 57,1%, średnie 48,2%, duże 40,4%) i środki transportu (odpowiednio 26,6%, 13,9%, 12,2%, 5,8%). Jest to wynik mniejszego potencjału ekonomicznego małych podmiotów i skali kosztów związanych z inwestycjami w tę kategorię inwestycji. Z tego też powodu mniejsze podmioty stosunkowo mniej środków mogą przeznaczyć na wyposażenie w postaci maszyn i urządzeń (mikro 20,7%, małe 28,6%, średnie 38,8%, a duże 53%), co powoduje ich niedoinwestowanie w tę kategorię środków [Raport o stanie..., 2011, s. 31].

3. Finansowanie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw w Unii Europejskiej

W poszczególnych krajach Unii Europejskiej występują znaczne różnice w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw. W Hiszpanii czy we Francji stosowane są liczne programy finansowego wsparcia omawianego sektora, natomiast w Szwecji funkcjonuje system, w którym państwo nie ingeruje w funkcjonowanie rynku.

Różnice dotyczą też udziału pochodzenia kapitału inwestowanego w rozwój przedsiębiorstw. W Niemczech małe i średnie przedsiębiorstwa w większym stopniu są finansowane z kredytów komercyjnych, natomiast w Belgii czy Portugalii istnieje tendencja do finansowania inwestycji własnym kapitałem. W Austrii wsparcie ze strony państwa jest stosunkowo niewielkie. Pomoc w postaci kapitału początkowego dotyczy tylko przedsiębiorstw, które są innowacyjne lub szybko się rozwijają. Również ustawodawstwo niemieckie nie przewiduje wspierania tych przedsiębiorstw w tym zakresie. Duże znaczenie przywiązuje się do wspierania innowacyjności i podnoszenia poziomu kwalifikacji

w przedsiębiorstwach we wschodnich landach, jednak bezpośrednie wsparcie z budżetu nie jest duże [Małe i średnie..., 2003, s. 7].

W finansowaniu projektów wspomagających nowe przedsiębiorstwa istotną rolę odgrywa w Niemczech kapitał prywatny, zwłaszcza szybko rozwijające się fundusze typu venture capital (fundusze ryzyka kapitałowego). Pod względem finansowania przedsięwzięć gospodarczych, przez takie fundusze Niemcy zajmują pierwsze miejsce w Europie.

Państwem, w którym przedsiębiorcom udziela się wyjątkowo dużej pomocy finansowej jest Hiszpania. Jest to możliwe dzięki znacznym środkom przekazywanym przez Unię Europejską za pośrednictwem funduszy strukturalnych, które mają wyrównać dysproporcje w rozwoju europejskich regionów.

Polityka gospodarcza w Hiszpanii nastawiona jest na restrukturyzację tzw. przemysłów tradycyjnych, tworzenie nowych przedsiębiorstw oraz ekspansję już istniejących firm. Rząd hiszpański stosuje wobec małych i średnich przedsiębiorstw przeszło trzydzieści różnych narzędzi wsparcia. Skala udzielanej przedsiębiorstwom pomocy finansowej sięga 50% całkowitej wartości inwestycji, przy czym pomoc przyznawana jest w formie bezzwrotnej albo kredytów o zerowym lub preferencyjnym oprocentowaniu.

Zakończenie

Małe i średnie przedsiębiorstwa odgrywają kluczową rolę w gospodarce, stanowią element ograniczania bezrobocia oraz źródło wzrostu gospodarczego. Do podstawowych barier w ich rozwoju zalicza się przede wszystkim niedobór kapitału potrzebnego na finansowanie inwestycji.

Przed sektorem małych i średnich przedsiębiorstw stoi wiele możliwości korzystania z form finansowego wspierania swojego rozwoju, należą do nich np. kredyty, pożyczki, poręczenia kredytowe, leasing, factoring, franchising itd. Bardzo istotną kwestią jest niski poziom poinformowania przedsiębiorców o możliwościach, z jakich mogą skorzystać. Aby tę sytuację zmienić, konieczne jest większe zapoznanie przedsiębiorców z rynkiem oraz nabycie umiejętności korzystania z okazji. Sektor ten należy więc uświadamiać o możliwościach wsparcia i ich efektywnym wykorzystaniu. Państwo, doceniając znaczenie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, zaczęło udzielać wsparcia w dostępie

do kapitału zewnętrznego. Przejawia się to w pomocy w organizowaniu odpowiednich poręczeń zabezpieczających spłatę zaciąganego kredytu. Państwo prowadzi także politykę informacyjną, której celem jest szerzenie wiadomości dotyczących możliwości pozyskania przez MSP wsparcia kredytowego z instytucji zagranicznych.

Literatura

1. *Dostępne instrumenty wsparcia finansowego dla nowo powstałych firm – fundusze pożyczkowe*, <http://www.parp.gov.pl/files/74/107/417/477/11161.pdf>, dostęp dnia 1.02.2013.
2. Janas K., Janas W., Wiśniewska J. (2007), *Zarządzanie kapitałem w przedsiębiorstwie*, Difin, Warszawa.
3. Koryński P., Ashmore M. C., Terminello R., Kramer K. L. (1992), *Moje małe przedsiębiorstwo*, FG NSZZ „Solidarność”, Gdańsk.
4. *Małe i średnie przedsiębiorstwa w Unii Europejskiej* (2003), Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
5. Michalczyk G., Przychocka I., Sikorski J. (2008) (red.), *Czynniki wspierające rozwój MSP w Polsce*, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
6. *MŚP pod lupą. Raport 2011*, <http://www.epmpf.eu/pl/files/pdf/raport-msp-pod-lupa.pdf>, dostęp dnia 25.01.2013.
7. *Pożyczki i poręczenia*, http://www.pi.gov.pl/parp/chapter_86196.asp?soid=5980CEC0C76441578D6350BB567F8E87, dostęp dnia 27.01.2013.
8. *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce* (2011), Wyd. PARP, Warszawa.
9. Skowronek-Mielczarek A. (2007), *Małe i średnie przedsiębiorstwa. Źródła finansowania*, C. H. Beck, Warszawa.
10. Stawasz E. (2006), *Pojęcie i źródła finansowania MSP*, w: *Bariery w korzystaniu z usług bankowych w finansowaniu działalności małych i średnich przedsiębiorstw*, Bilski J., Stawasz E. (red.), Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
11. Wyszowska Z. (2006), *Kapitał finansowy w przedsiębiorstwach*, w: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Regionalizacja i globalizacja*. M. G. Woźniak (red.), zeszyt 9, cz. 2, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów.

12. Zuzek D. (2011), *Problemy w finansowaniu przedsięwzięć innowacyjnych w małych i średnich przedsiębiorstwach*, Polskie Stowarzyszenie Zarządzania Wiedzą, Studia i Materiały, nr 43, Bydgoszcz.

Streszczenie

Sektor małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa istotną rolę w gospodarce narodowej z uwagi na fakt, że wytwarza znaczącą część PKB oraz generuje liczne miejsca pracy. Niestety, sektor ten napotyka na drodze swojego rozwoju liczne bariery, z których niewątpliwie jedną z ważniejszych jest niedostatek kapitałów własnych oraz trudności w pozyskiwaniu finansowania zewnętrznego. Opracowanie przedstawia rolę i znaczenie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce narodowej oraz możliwości finansowania rozwoju tych przedsiębiorstw kapitałem obcym przez wybrane instytucje polskiego sektora bankowego oraz inne wybrane instytucje finansowe.

Słowa kluczowe

MSP, źródła finansowania, Unia Europejska

The sources of financing of small and medium enterprises in Poland and the European Union (Summary)

The small and medium-sized enterprises play an important role in the national economy due to the fact that it produces a significant portion of GDP and generates many jobs. Unfortunately, this sector is facing its development through many barriers, which is undoubtedly one of the most important is the lack of equity and the difficulty in obtaining funding from an external. The paper presents the role and importance of small and medium-sized enterprises in the national economy and the possibility of financing the development of foreign capital enterprises by selected institutions of the Polish banking sector and other selected financial institutions.

Keywords

SME, sources of financing, the European Union